

ELPUSZTULT HELYSÉGEK A SZEPESSÉGEN.

A mult századokban nagy és hathatós eseményekkel találkozunk, melyeknek az egyes helységek nem mindég birtak ellentállani s melyeknek pusztításai alatt gyakran el is tűntek a létezők sorából úgy, hogy tűzhelyei felett ma a gyepp zöldül, az eke barázda huzatik, vagy a zöld erdő égfelé emelkedik.

Oly pusztító hatásu esemény volt a vízáradás, mely a Magas-Tátra tavaiból megeredvén, óriási sebességgel lezuhanván, a völgyben csak úgy seperte magával a fákat, házakat, sziklákat, mindent, mi utjában állott. Az utolsó ily nagymérvű vízáradás 1662-ik évi aug. 12-én észleltetett, mely különösen Késmárk és Béla városokban nagy pusztításokat okozott.¹⁾

A rablóbandák garázdálkodásai a jó rejtkehelyekkel kinálkozó Tátra vidékén nem csekély befolyásuak valának egyes faluhelyek és telepek elenyészésére. Klein Ferencz p. o. a Koszielisko völgy vasgyárának igazgatója elbeszéli, hogy még 1805-ben háromszor támadtatott meg dühös rablók által, kik vagyonát és életét mindannyiszor veszélyeztették.²⁾

Meg sem kell említeni, mily pusztítólag hatott a tatárjárás a Szepességre is. Nem egy faluhely perzseltetett fel a lakókkal együtt annyira, hogy sohasem épült fel többé, míg a városbeliek biráikkal, jószágaikkal együtt Menedékszirtre — Lapis Refugii — menekültek és mint új vetése a polgári életnek fennmaradtak.³⁾

A dühöngő pestisek borzasztó módon pusztították a helységek lakosságát. Már az 1334-ik évről mondja a krónika: »ist so ein gros sterben gewest, dass auch die Lebendigen

¹⁾ Bredeczky S., Topographie des Königreichs Ungarn IV. 43.

²⁾ Fremdenbuch der 1806—1827. zum Groszen-Fischsee reisenden Touristen, verfasst von Franz Klein, Eisenwerker-Direktor in Koszielisko. A kézirat Kretschmann Árpád sajátja Szepes-Szombaton.

³⁾ Szepesi vagy Lőcsei krónika, kivonata: Wagner, Analecta Scepusii . . . II. 8.

kaum die Todten begraben konnten.« És még 1710-ben volt elég község a Szepességen, mely 600—700 embert veszített az elterjedt pestisben.¹⁾ Az ugynevezett pusztá házak elég nyomatékosan hirdették a község pusztulását.

Az évtizedekig elhuzódó háboruszkodások és az azzal járó portyázások és fosztogatások, a husziták garázdálkodásai, kurucz-labancz kicsapongások alatt a községeken oly sebek verettek, melyek néha feloszláshoz és halálhoz vezettek.²⁾

Néha az üzleti viszonyok is kedvezőtlenül befolytak a helység életére; p. o. a vas- és érczipar hanyatlásával a község életfeltétele és szükségessége megszűnván, a lakók is nem sokára távoztak, pusztá házakat hagyván magok után, melyek az idő pusztító fogának nem soká állhattak ellen. Még ott, hol ma csak a turista lába jár, a Magas-Tátrában hajdan élénk ércztelep foglalkodtatta a lakosságot és pezsgő életéről tanuskodott.³⁾

Mindezek az okok többé-kevésbé befolytak a Szepességen is arra, hogy több helység virágzó állapotának daczára az idővel elenyészett és kipusztult.

Rutker — Rüdiger, Rudgerus comes — már a XIII. század elején Gertruddal II. András király nejevel Tirolból jött Magyarországra. Ezen Rutker család, melyből a Berzeviciék származnak, a nevezett királynak fontos szolgálatot tévén, nagy birtokot nyert a Poprád vize mellett a Magas-Tátra alatt. Ezen birtokon épültek a még most is fennálló Nagy-Lomnicz, Hunfalu és Oleszna. Még valamivel feljebb elterült *Mekler* faluhely is, melynek lakói gazdászattal és marha-tenyésztéssel foglalkoztak. Ezen *Mekler* falu 1360 körül vízáradások folytán elpusztult és lakói a szomszéd falvakba települtek le. Barázdák, kőfalmaradványok még most is jelzik a régi *Mekler* helyét, melyen most Makárháza nyaraló és Tátra-Lomnicz telep terülnek el.⁴⁾

A Hernád völgyben Káposztafalva — vasuti állomási hely — közelében a »Zelena Hura« hegy tetején *Marcellvár* emelkedik fel, mely Marcellus comestól kapta a nevét. Bizonyos, hogy már 1250-ben okt. 9-én IV. Béla Marcellvárat a hozzá tartozó helységekkel együtt a szepesi káptalannak adományozta.⁵⁾

¹⁾ Geschichte der Stadt Bela v. S. Weber 1892. S. 321 . . . .

²⁾ Merkwürdigkeiten der Stadt Kesmark v. L. Genersich I. 152 . . . . Szepesi krónika idevágó részei.

³⁾ Magy. orsz. Kárpátgyűlés évkönyvében 1876. VI. k. Weber Samutól: Bányászat a Tátrában.

⁴⁾ Makárháza a történelmi Meklertől kölcsönözte elnevezését. Sáros-megye leírása . . . . Potemkin Ödöntől 1863. 80. l.

⁵⁾ Wagner, Analecta Scepusii. Viennae 1774. I. 297. Ezen adományt László király is helybenhagyta 1278-ban.

Ezen vár körül sok major és kisebb hely terült el, mely Marczell birtokát képezte. Ezen a hegyekben elszórt major-ságok a rablók pusztításainak annyira ki voltak téve, hogy Marczell parancsára elhagyattak és a lakók a szomszédban a Zelena-Hura közelében alapítottak maguknak új tűzhelyet.

Igy keletkezett Káposztafalva — villa Compositi. — A latin elnevezés, mint látjuk, az új alapítás körülményeit megmagyarázza. A régi majorok eltűnése azonban hirdeti a rablók pusztításait a XIII-ik évszázadban is.

Az újabb időben nagyon felkapták nemcsak a Magas-Tátrát telepeivel együtt, de a Tátravidéket is, melyhez a szép kilátásáról híres Kereszthegy — Gehol 1060 m. — is tartozik Ruszkin város közelében. Ha a Kereszthegyről a nevezett város felé ereszkedünk le, a hegy lejtőin érdekes meglepetés vár ránk. Itt húzódnak el *Sanct Merten*, Szt.-Márton nevű falu romjai. A község alapítója Márton comes nagyobb lakása pin-czéivel és erősebb falazatával, valamint a *Sanct Merten* templom még világosan kivehetők; az utóbbinak a hossza 16, szélessége 7 méter s a főoltár sanctuariumával kelet felé irányult. E virágzó községet a tatárok perzselték fel. Épen — így beszéli a hagyomány — össze volt gyűlve a kegyes nép, hogy buzgó imájával eltávolítsa a pusztító pogány veszélyeit. E pillanatban rohanták meg a tatárok a községet, eltorlaszolták a zsufolásig megtelt templomot és nagy fameny nyiséget rakván körülötte, felgyújtották. Még a lángból is hallatszottak a szerencsétlen áldozatok hő imái. Még manapság is mindég szt. Márton napján az esti órákban a népképzelem papot lát a romokból kiemelkedni és misézni. E pusztá templomból — wüste Kirche — nyugot felé emelkedett ki a kelta *Kappenvár* (Kappenburg), melyben Rusquin kelta lovag székelte és melynek nevére emlékeztet Ruszkin városa.¹⁾

Ha Poprádról Hozelec felé indulunk, a két helység között, közel az országúthoz, egy falomra akadunk, mely szintén pusztá templomnak — wüste Kirche — neveztetik. Ezen templomban valaha *Steoisdorf* — Stoysdorf, Stoyan, Stilden-dorf, Stösschen, Stojdorf, Stoyanföld — faluhely lakói emel-ték fel sziveiket a mindenhatóhoz. Ezen elpusztult falu-helyről következő tanúságot hagyott maga után a történet: Stoyanföld már 1292-ben mint önálló község említettik.²⁾ Gyengült azonban, midőn legbefolyásosabb tagjai birtokaikat ide-geneknek eladták. Igy p. o. 1316-ban quinta proxima ante

¹⁾ Különlenyomat a Turisták lapja II. évfolyam 5. számából: Kirándulás a Kereszthegyre . . . . Weber Samutól.

²⁾ Szepesi tört. társ. évk. 1888. 25. l.

festum beati Georgii Cunchmann de villa Stoyan az ő földeit, réteit és egész nyolcz holdból álló birtokát 14 márkáért örök időkre Nycolaus comesnek adta el, mely adás-vevéshez a savniki, szűz Máriáról elnevezett klastrom adta beleegyezését, miután neki is jogai voltak a faluhoz. Ily adás-vevéssel találko-zunk 1328-ban feria proxima ante festum Ascensionis Christi napján, a mikor Cunzmann de villa Stoyan 80 márkáért épen oly viszonyok között eladja a birtokot Joannes comesnek. Mind-azonáltal még 1398-ban Stoyanföld szabad önálló falu. Önállósá-gán nagy csorbát ejtett Zsigmond király, ki 1411-ben feria quarta proxima post festum beatorum Viti et Modesti martyrum napján Stoyanföldet Szepes-Szombatnak adományozta, melynek szántóföldre nagy szüksége volt. Schavnik klastrom azonban kárpótlásul Primfalu löcsei falut kapott, mely cseréért Szepes-Szombat évenként Löcsének 27 aranyforintot volt köteles fizetni. Ezen csereviszony elismeréseül Szepes-Szombat mai napig is fizet Löcsének egynehány aranyat.¹⁾ 1497-ben még említés tétetik Stojanföldről mint létező községről.²⁾ Ugyanaz történi még 1548-ban is. Ez évben Topperczer Antal a 24 városi lelkészek főesperese Szepes-Váralján tartotta az espe-rességi gyűlést és Szaniszló szepes-szombati plébánost kérel-mével elutasítja, ki Stoyanföldről szintén cathedaticumot, párbért kívánt, holott addig az csak Antalnak a poprádi lelkésznek fizettetett, ki alkalmasint a lelkési teendőket is végezte e falucskában. Vannak, kik mondják, hogy Stoyanföld a husziták által pusztított el, de ez nem valószínű, miután ezen fanatikusok garázdálkodásai egy századdal elébb történtek. És így tehát biztosabb azon feltevés, hogy az ugy is eladások következtében elgyengült község lakói az oly gyakran dúló pestisek folytán kihaltak. Arra mutat egy néphagyomány és monda is, mely szerint a haldoklásból csak egy kisasszony maradt fenn, ki az egész fennmaradó birtokot egy pár sárga csizmáért és 7 kenyérért eladta.

Ha az okokról beszélünk, melyek befolytak a helységek pusztulására, nem szabad megfeledkeznünk az ércziparról sem, melynek pangása és bomlása sok telep pusztulását vonta maga után. A Nagyszalók és Tátrafüred közötti lejtőkön az érczhamor kongása a Kárpát bérczein visszhangzott. A földmivelő ekéje most is szántja fel a salakot mint a mult idő tanuit. Nagy-Szalók neve pedig tulajdonképen *Schlackendorf* = Salakfalu volt. Szálljunk le a poprádi kies *Virág-völgybe*; ott több századon

¹⁾ Wagner, Anal. Scep. I. 422. l. Az adási-vevési szerződéseket Poprád városa levéltárában találtam és másoltam le.

²⁾ Szep. tört. társ. évk. 1888. 25. l.

át bányászati étellel találkozunk. Az ott felemelkedő »Silberg« nem ok nélkül viseli nevét és 1562-ben szent Mihály ünnepe körül maga Fabianus Vitus a XIII város grófja kezdte meg a bányamivelést az ottani vidéken. A nagy aknáknak most is láthatók.¹⁾ A szomszédos *Szepes-Szombat*on két hámor még 1580 körül telepszerű minőségben dolgozott és jövedelmezett a városoknak. Ma a puszták név hirdeti a múlt idő dicsőségét. *Leibitz* közelében szintén két hámor dolgozott, az egyik a Ruszkin felé vezető úton, a másik Késmárk mellett. A bányászat külön bányamester alatt állott. 1669-ben még »magister fodinarum« című hivatalnokot választottak.²⁾ *Késmárk* városához két hámor tartozott. Még 1651-ben a Tökölyi család és a város között létrejött »bécsi szerződés« (Wiener Contract) című okmányban az egyik hámor mint létező említetik.³⁾ Mint magán-vállalkozó, Rauter kapitány a késmárki *Kiálló* = Stösschen nevű hegy nyugoti oldalán 1513-5 méternyi magasságban bányatelepet alapított több részvényessel együtt. Még 1805-ben megfigyeltettek a telep maradványai, most már moh és gyep fedi azokat. E tájon még dolgoztak a zúzóművek, hol most a *bélai Pácherwerk* nevű erdőrész terül el; a hozzá tartozó aknákat még saját szememmel láttam. Folytatólag a Poprád völgyben még 10 év előtt használatban volt a *buschótz*i és 25 év előtt a *mniseki* hámor. *Gnezda* város területén kohótelepek léteztek e század elejéig; a »die alte Mast« — régi kohó — elnevezés egy egész határrészre kiterjed.⁴⁾

Az üzlet felbomlásával nemcsak egyes hámorok és telepek megsemmisültek, hanem egy egész község is elhagyott rommá lett. Ezen község alapításáról következőket tudunk:

1320-ban Drugeth Fülöp volt a Szepesség főispánja, ki Csák Máté felkelései ellen győzedelmesen küzdött. Ezen főispánhoz Kis-Lomniczi Péter fia István — Stephanus — oly kéréssel fordult, engedné meg neki egy erdő irtását és az irtott helyen egy falu alapítását. A főispán teljesítette a kérelmet és a felek következő tartalmú okmányban állapodtak meg: Az irtandó erdő elterül a Poprád folyó jobb partján Gnezda város és Uj-Lubló között. Az alapítandó falu neve *Stephanihau* = Istványvágás lesz. A lakók szászjog szerint 16 évig adót nem fizetnek, azután mint földadót $\frac{1}{2}$ fertál, azaz $\frac{1}{8}$ marka tiszta ezüstöt szolgáltatnak be, birót és papot szabadon választá-

¹⁾ S. Weber, Zipser Gesch. u. Zeitbilder 1880. S. 201.

²⁾ S. Weber, Gesch. der Stadt Leibitz, 1896. S. 40.

³⁾ Christ. Genersich, Merkwürdigkeiten der Stadt Keszmark 1805.

⁴⁾ Kárpát-egyesületi évkönyv 1879., bányászat a Tátrában. Karpathen-Post 1893. III. szám.

nak, ki a tizedet élvezi. A föld, víz, erdő, legelő használata teljes jogukban áll. Az első birónak Istvánnak mint alapítónak adományoztatik három telek, egy malom és sörfőzde. Kisebb ítéleteknél egy márkán alul ő szedi az egészset, nagyobb esetekben a birság egy harmada neki, két harmada a főispánnak ítéltetik oda. Nagyobb hitelül az okmány Drugeth Fülöp főispán által 1320-ban az Invocavit utáni 4-ik vasárnapon íratott alá és saját pecsétével láttatott el.

Hogy meddig állott fen ezen bányafalu és telep, nem lehet tudni. Bél Mátyás »Compendium Hungariae Geographicum 1777.« és Windisch Károly Gottlieb »Geographie des Königreichs Ungarn 1788.« című földrajzi műveikben mitsem tudnak már *Stephanihau* létéről. Annál biztosabban visszaemlékezik még a népszáj és hagyomány. *Stephanihauon*, Uj-Lubló és Gnezda között elterülő vidéken, még most is észrevehetőek a volt szántóföldek barázdái és a lejtők még most is Stephani-Grube, Grüberchen, Istvánbánya nevet viselnek, mely a bányászat életfeltétele megszűntével maga is elpusztult.

Az elébbiekben láttunk több falvat és telepet, melyek vizáradás, rablás, tatárjárás, pestis, háborusodások és üzleti pangások miatt elpusztultak és eltűntek a föld színéről. De ismerünk olyan helyeket is, melyek egészen ismeretlen okokból pusztultak el és melyekről csak azt tudjuk, hogy léteztek valaha és most már nincsenek. Hol lehetséges, az évszámot is felemlítendem, melyben alapított és említett az elpusztult helység.

Alchno, Savnik környékén 1294.

Aranyass, 1478.

Ballistárius, Schützenfeld néven Csötörtökhely környékén még 1310-ben fenállott.¹⁾

Bozafalva, 1526.

Bremfeulde, 1263., Odorin község határán.

Csetenye, Csetenyetelke vagy haereditas Chetene²⁾ 1308., Gerlachfalva és Stóla vidékén feküdt.

Cyserfalva, 1361.

Deutschenhau 1408., Lublóvár tartozékai közt említetik.

Dolina, 1360.

Felső-Szék, Felzek 1401., Székfalvával volt azonos.

Fladdánfalva, villa Fladáni 1348.³⁾

Guznuthfalu, Leibitz mellett 1293.

Gyenk, Gyering a lublói vár birtoka.

¹⁾ S. Weber, Zips. Gesch. u. Zeitbilder 1888. S. --.

²⁾ Suppl. Anal. Scep. II. 29. l.

³⁾ Wag., Anal. Scep. I. 322. l.

Gyuk, Gyukfalva¹⁾ 1295.
Gyurkháza a Hernád mellékén 1358.
Helembach-Réth, 1443.
Hench, Grenicz vidékén 1320.
Heynburg, Lechnitz mellett 1320.
Jazurmegy, 1343.
Jánosfalva — Johansdorf — 1312., Szepes-Olaszi határán.
Kázmérfalva, Kobulyan 1388.
Klossdorf, Jankfalva, Nameszke 1294.
Kromlow, Kis-Lomnicz táján 1392.²⁾
Kis-Tamásfalva, 1328.
Kymnitku, Késmárk mellett 1269.
Lagyna, Lagyina, Jankfalva.
Leányfalva 1456., Markus- és Csépánfalva között fekehetett.
Ludwig, Lwdwyg 1408., Krompach, Kolcsó stb. községekkel együtt említetik.
Margitzán, Olsavitza határán 1316.
Mártonföldre, Sz.-László város birtokai között Csötörtökhely.
Milay 1360—64., 1487., Vitkóczczal együtt említetik, ma puszta Vitkócz és Körtvélyes között.
Pinchfalva, Csötörtökhely határán 1403.
Plicno = *Ujvágása* 1404.
Pokaj — Klein-Eisdorf — 1278., Zsákócz környékén.
Rikolfalvát 1378-ban kapják I. Lajostól a tótselymesi apródok; 1382-ben megerősítettnek e birtokban. E birtok Béla névvel is fordul elő. Szepes-Iglótól délkeletre feküdt és Mátéfalvának egy részét képezte a Hernád folyó közelében.
Scheverberg 1414., a Sváby család birtokában. Ófalu vidékén.³⁾
Sterkfalva.
Szaloba 1456., Wagendrüssel, a mai Merény vidékén feküdt.
Sz.-Erzsébet, Zenthelsebeth Duravicz kerületében, 1439., Krempach és Laps helységekkel együtt sorolják fel.
Tóbiásföldre, Tabyasfelde 1410., Csötörtökhely táján feküdt.
Ujvágás 1344., Ófalu és Lechnitz környékén merül fel. Ily nevű falu szerepel Richnó- és Kluknóval együtt a Perényiek birtokában.

Urbánfalva, villa Urbani 1343., 1475., 1494-ben; szomszédosai: a csontfalviak, sz.-andrásiaiak, erdősfalviak és mahal-

¹⁾ Suppl. Anal. Scep. II. 20. l.

²⁾ Wag., Anal. Scep. I. 137. l.

³⁾ Szep. tört. társ. évk. IV. 68. l.

falviak; határos volt még Létán- és Káposztafalvával, tehát az u. n. Kismegyében keresendő.¹⁾

Velkenye = *Wlchna* 1346., 1349., 1350., 1351., 1431., 1479-ben Szepesvár és Mindszent között.

Vicknyicse — *Danisócz* — 1349.

Vinyecz, Vyhnech 1331., Semnik határában sorolják fel mint határos falut.

Zabsfalva, *Zabschfalva* 1326., *Kakas-Lomnicz* és *Izsákfalva* között keresendő.²⁾

Ha elpusztult helyekről beszélünk a Szepességen, okvetlenül a klastromokra is visszaemlékezünk, melyek fennállottak és az idővel romba dőltek.

A szepesi krónika felemlíti az apácza kolostort Késmárkon 1190-ben, a klastromot Hunfalván 1222-ben, azután Gölniczen 1288-ban, Nagy-Eőrön és Reichenauban 1261-ben, melyek nyomai azonban ma már nem látszanak.

A történetben hosszabb ideig szerepeltek:

1. A Boldogságos Szűzről nevezett *savniki* cisztercita klastrom, melynek alapítási éve 1216 vagy 1222. Az 1543-ik évben a klastrom utolsó perjele literatus Blasius szerepel és azután végképen elpusztítottatott a sz. hely mint ilyen.

2—3. A jeruzsálemi sz. sirról nevezett keresztes urak *Keresztfalván* és *Landeken* tartották fel klastromaikat 1313—1593-ig, tehát 280 éven keresztül. Elpusztulásuk alkalmával a palocsai Horváth földes uri család vette meg a birtokot.

4. A *karthausiak klastroma* a *Menedékszírtén* — *Lapis Refugii* — 1299-ben alapítottatott meg. Boze Mátyás 1534-ben kirabolta és megsemmisítette a telepítvényt.

5. Ugyanazon rend a Dunajecz mellett, a sz. Antal völgyében Kokos által alapított egy fiók klastromot 1319-ben *Lechnitzen*. Az alapítvány 1431 és 1433-ban rommá lett a husziták pusztításai folytán.

6. *Darócson* a sz. Antalról nevezett keresztes rendház állott fel 11 perjel alatt 1288—1555.

7. *Stólán*, a Boldogságos Szűznek szentelt benczés klastrom 1314-ben alapítottatott meg. A romok még most is hirdetik az épület tekintélyes voltát.

¹⁾ Anal. Scep. Supp. II. 92. l.

²⁾ U. o. 69. l. V. ö. Szepesi emlékkönyv 1888. 325. l. Szep. tört. társ. évk. 1888. 25. l. és a Hunyadiak kora Magyarországon. Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. a M. T. Akadémia bizottságának megbízásából írta dr. Csánki Dezső. I. köt. Bpest. Kiadja a M. T. Akadémia.

8. *A paulinusok klostroma Mihályhegyen Késmárkon* 1433-ban a husziták által romba dönt.¹⁾

A romokká lett várak a Szepességen következők:

1. *Szepesvár* 1120—1710 megfelelt feladatának mint erődített hely, most csupa rom hirdeti a nevezetes hely jelentőségét.

2. *A késmárki vár* a Tökölyi család sorsával esik össze. Midőn 1702-ik évi febr. 17-én az erődített hely Késmárk városának adatott át, sorsa el volt döntve. Az öt tornyos vár megszűnt lenni. Most romok jelzik helyét.

3. *Lubló vár* a XIV-ik században alakult meg és 1777-ig hadi céloknak szolgált. A lengyel starosták hajdani erős fészke most romló falaival az éji madarak fészke.

4. *Friedmann* régi várhely, hol a Bialka a Dunajeczbe szakad.²⁾

5. *Nedecz vár* 1319-ben alapított meg. Egy része még lakható, a többi védő tornyaikkal rom és enyészet.

6. *Gölnitz vára* különösen a XV. és XVI-ik században szerepel. Romjai még ma is látszanak.

7. *Podolin* várából új városi épületek keletkeztek az utolsó években. 1449-ben a csehek kezén — Komorovszki — találjuk, különben Lublóhoz tartozott.

8. *Richnó vár* a Perényieké volt, mikor Giskra elfoglalta.³⁾ Csak 1462-ben veszik vissza a csehektől. 1478-ban Szapolyai Imre mondja a magáénak. Későbbben hadi jelentőségét veszítette. A sárosi birtokon kívül tartozott 1460-ban Richnó várhoz: Richnó, Olegnó, Kályó, Ridócz, Folkmár, Krompach, Klukno, Székelyfalva, a két Szlovinka és Margitfalva egy része.⁴⁾

Ezen tárgyalás értelmében tehát az évszázadok folyama alatt elpusztult a Szepességen 46 falu illetőleg telep és hámor, 8 klostrom és 8 vár, melyek romjai többé kevésbé mai napig látszanak és melyekről a történet lapjai még tanuskodnak. Ezek a számok is sokat mondanak!

WEBER SAMU.

¹⁾ V. ö. S. Weber, Zips. Gesch. u. Zeitbilder 1888. S. 99. Wagner, Anal. Scep. III. feries praepositorum stb.

²⁾ Sydow, Die Beskiden u. Centralkarpathen 1830. S. 231.

³⁾ Wagner, Anal. Scep. II. 100. l.

⁴⁾ S. Weber, Zips. Gesch. u. Zeitbilder 1888. S. 218 . . . Bohusch, Descriptio Scep. 1722. Kézirat. Wagner, Anal. Scep. III. Dr. Csánki, A Hunyadiak kora I. k.

TÖRTÉNETI IRODALOM.

A magyarság őskora.

(A honfoglalás története. Két térképpel. Irta Rohonyi Gyula. Budapest. Athenaeum. 1896. 8-r. XII+183. 1. Ára 2 frt.)

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

I.

A magyarság őstörténelmének földéítésére élénk munkálkodás indult meg az utóbbi néhány esztendő alatt. Gróf Kuun Géza nagyszabású és Vámbéry Armin terjedelmes művei mellett Borovszky Samutól, Fiók Károlytól, Munkácsi Bernáttól, Thury Józseftől és másoktól részint önállóan, részint egyes folyóiratokban (Századok, Ethnographia sat.) egész sorozata látott napvilágot azon kisebb-nagyobb tanulmányoknak, melyek ezzel a rendkívül homályos és szövevényes kérdéssel foglalkoznak. Egy jóra való munkával Rohonyi Gyula könyve is gyarapította e sorozatot. Nem tartozik ugyan azon művek közé, melyek akár újabb anyag bevonásával vagy eddig nem ismert adatok felkutatásával bővítik ismereteinket, akár pedig az ismert anyaguk újabb szempontból való vizsgálatával igyekeznek megmagyarázni a homályban levő kérdéseket; de ez utóvégre nem baj, mert a tudomány sokféle követelményének nem csupán azok tesznek szolgálatot, a ki minduntalan valami új dologgal állnak elő, hanem azok is, a kik a különböző elméletek támogatására felhozott adatokat csoportosítják, összefoglalják és levonják az egymással szembe állított elméletekből és következtetésekből a legfontosabb s legelfogadhatóbb eredményeket. Rohonyi derekasan megfelelt ennek a feladatnak s arra a művelt nagy közönségre, mely a szakkérdések sokféle ágazó részleteiben való járatlanságánál fogva ugy sem képes megbírni a különböző elméletek helyességét vagy helytelenségét, az olyan minden merészebb következtetésektől tartózkodó művek, melyek csak a kész eredményeket foglalják össze, ha szerzőjük különben lelkiismeretesen végzi kitézett feladatát s a szétszórt adatokat világos és élvezhető formában adja elő,